

Тема 6. Державна податкова служба України

План лекції:

- 6.1. Завдання, принципи та функції державної податкової служби.
- 6.2. Права та обов'язки працівників органів державної податкової служби.
- 6.3. Службові особи державних податкових інспекцій та їх правовий і соціальний захист.
- 6.4. Податкова робота та її характеристика.
- 6.5. Податкова міліція.

6.1. Завдання, принципи та функції державної податкової служби

Подальший розвиток державної податкової служби України в умовах перетворень, що проходять у нашому суспільстві, має здійснюватись на усвідомленні необхідності докорінної зміни філософії спілкування з платниками податків з фіскальної на добровільну сплату податків, що потребує переходу до світових норм в оподаткуванні.

Податкова служба в сучасних умовах повинна стимулювати економічний розвиток країни, сприяти створенню умов для залучення інвестицій, розвитку приватного бізнесу, сприяти зниженню податкового тягара, отриманню сталих доходів до державного бюджету.

Завдання органів державної податкової служби

1. Здійснення контролю за додержанням податкового законодавства, правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати до бюджетів, державних цільових фондів податків і зборів (обов'язкових платежів), а також неподаткових доходів, установлених законодавством (далі – податки, інші платежі).

2. Внесення у встановленому порядку пропозицій щодо вдосконалення податкового законодавства.

3. Прийняття у випадках, передбачених законом, нормативно-правових актів і методичних рекомендацій з питань оподаткування.

4. Формування та ведення Державного реєстру фізичних осіб – платників податків та Єдиного банку даних про платників податків – юридичних осіб.

5. Надання податкових консультацій.

6. Запобігання злочинам та іншим правопорушенням, що за законом належить до компетенції податкової міліції, їх розкриття,

припинення, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Принципи державної податкової служби

Принцип єдності податкової політики – тобто для забезпечення єдиного тлумачення податкового законодавства необхідна наявність консолідуючого органу управління. Державна податкова служба здійснює свої повноваження щодо адміністрування місцевих і державних податків.

Принцип незалежності забезпечує невтручання в професійну діяльність ДПА і ДПІ місцевих органів влади. Ця умова – конкретний прояв принципу розподілу влади, системи утримань і протизваг. Місцеві органи влади і адміністрація не мають права змінювати або відмінити рішення податкових органів, а також давати їм оперативні керівні вказівки.

Принцип централізації – тобто державна податкова служба є централізованою системою податкових органів. Система Державної податкової служби *умовно ділиться на три рівні*: *вищий рівень* – Державна податкова адміністрація України, *середній рівень* – державна податкова адміністрація в АРК, областях, містах Київ і Севастополь, *базовий рівень* – державні податкові інспекції в районах областей, районах у містах, міжрайонні, міські і об'єднані.

Державна податкова служба України здійснює такі функції:

– виконує безпосередньо, а також організовує роботу державних податкових адміністрацій та державних податкових інспекцій, пов'язану із здійсненням контролю за своєчасністю, достовірністю, повнотою нарахування та сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), контролю за валютними операціями, контролю за дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги) у встановленому законом порядку та пов'язану з обліком платників податків, інших платежів;

– видає у випадках, передбачених законом, нормативно-правові акти і методичні рекомендації з питань оподаткування, які підлягають обов'язковому опублікуванню;

– затверджує форми податкових розрахунків, звітів, декларацій та інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків, інших платежів, а також форми звітів про роботу, проведену органами державної податкової служби;

– в порядку, встановленому законом, надає податкові роз'яснення, організовує виконання цієї роботи органами державної податкової служби;

- здійснює заходи щодо добору, розстановки, професійної підготовки та перепідготовки кадрів для органів державної податкової служби;
- подає органам державної податкової служби методичну і практичну допомогу в організації роботи, проводить обстеження та перевірки її стану;
- організовує роботу щодо створення інформаційної системи автоматизованих робочих місць та інших засобів автоматизації та комп'ютеризації робіт органів державної податкової служби;
- розробляє проекти законів України та інших нормативно-правових актів щодо форм та методів проведення планових та позапланових виїзних перевірок у рамках контролю за дотриманням законодавства;
- подає Міністерству доходів і зборів України та Державній казначейській службі України звіт про надходження податків, інших платежів;
- вносить пропозиції та розробляє проекти міжнародних договорів стосовно оподаткування, виконує в межах, визначених законодавством, міжнародні договори з питань оподаткування;
- надає фізичним особам – платникам податків та інших обов'язкових платежів – ідентифікаційні номери і направляє до державної податкової інспекції за місцем проживання фізичної особи або за місцем отримання нею доходів чи за місцезнаходженням об'єкта оподаткування картку з ідентифікаційним номером та веде Єдиний банк даних про платників податків – юридичних осіб;
- прогнозує, аналізує надходження податків, інших платежів, джерела податкових надходжень;
- вносить в установленому порядку пропозиції щодо вдосконалення податкового законодавства;
- організовує у межах своїх повноважень роботу щодо забезпечення охорони державної таємниці в органах державної податкової служби.

У 2012 році роботи за проектом «Модернізація державної податкової служби України» є складовою частиною реформування системи оподаткування, одним із пріоритетних завдань інституційного розвитку системи державного управління в Україні.

Результатом комплексного впровадження Програми модернізації державної податкової служби України стане трансформація моделі нинішньої податкової служби в податкову службу нового зразка, яка передбачає кардинальну зміну філософії служби: перебудувати з фіскальної на стимулюючу до добровільної сплати податків.

6.2. Права та обов'язки працівників органів державної податкової служби

В Україні права та обов'язки працівників органів державної податкової служби закріплені в Кодексі професійної етики працівника державної податкової служби, що затверджений наказом Державної податкової адміністрації України № 59 від 07.02.2006 року.

Посадовою особою органу державної податкової служби може бути особа, яка має освіту за фахом та відповідає кваліфікаційним вимогам, встановленим центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, якщо інше не передбачено законом «Про державну службу». Посадові особи органів державної податкової служби є державними службовцями.

Посадові особи органів державної податкової служби України, які вперше зараховуються на службу до податкових органів і раніше не перебували на державній службі, складають присягу відповідно до Закону України «Про державну службу».

Працівникам та посадовим особам органів державної податкової служби видається службове посвідчення, зразок якого затверджує центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

При взятті працівника та роботу в органи державної податкової служби передбачається конкурсний відбір. В Україні передбачається якісна зміна підходу до проведення конкурсу шляхом складання іспитів (тестування) та проходження співбесіди, а не складання іспиту на знання Конституції України, Законів України «Про державну службу» та «Про засади запобігання і протидії корупції». Рішення про призначення або про відмову у призначенні на посаду державної служби приймається після проведення спецперевірки не пізніше 30 календарних днів після оприлюднення інформації про переможця конкурсу.

Працівник у своїй діяльності повинен керуватися загальними морально-етичними нормами поведінки у суспільстві.

У межах своєї компетенції працівник органів державної податкової служби зобов'язаний діяти в інтересах держави та відстоювати національні інтереси, своїми вчинками та діями, він повинен зміцнювати віру громадян у законність дій та рішень органів державної податкової служби, сприяти добровільному дотриманню ними вимог податкового законодавства. Також він не повинен допускати впливу на виконання своїх обов'язків особистих інтересів, якщо ці інтереси не співпадають із завданнями органів державної податкової служби.

Працівник органів державної податкової служби не має права займатися підприємницькою діяльністю, а також виконувати роботу на умовах сумісництва (крім наукової, викладацької та творчої діяльності). У процесі виконання своєї роботи, він зобов'язаний дотримуватися комерційної та службової таємниці.

Права працівників органів державної податкової служби

Права працівників органів державної податкової служби закріплені в статті 20 Податкового кодексу України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI (Редакція станом на 01.04.2013). Основні з них такі:

1) запрошувати платників податків або їх представників для перевірки правильності нарахування та своєчасності сплати податків та зборів, дотримання вимог іншого законодавства, здійснення контролю за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби;

2) під час проведення виїзних перевірок отримувати у платників податків (представників платників податків) копії документів (засвідчені підписом платника податків або його посадовою особою та скріплені печаткою (за наявності), що свідчать про порушення вимог податкового законодавства або іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби;

3) одержувати безоплатно від платників податків, а також від установ Національного банку України, комерційних банків та інших фінансових установ довідки та/або копії документів про наявність банківських рахунків, а на підставі рішення суду – інформацію про обсяг та обіг коштів на рахунках, у тому числі про ненадходження у встановлені терміни валютної виручки від суб'єктів підприємницької діяльності;

4) проводити перевірки платників податків (крім Національного банку України);

5) вимагати від платників податків, що перевіряються в ході перевірок, проведення інвентаризації основних фондів, товарно-матеріальних цінностей, коштів, у тому числі зняття залишків товарно-матеріальних цінностей, готівки;

6) для здійснення функцій, визначених податковим законодавством, отримувати безоплатно від платників податків інформацію, довідки, копії документів про фінансово-господарську діяльність, отримувати доходи, видатки платників податків та іншу інформацію, пов'язану з обчисленням та сплатою податків, дотриманням вимог іншого законодавства, здійснення контролю за яким покладено на

органи державної податкової служби, а також фінансову та статистичну звітність;

7) під час проведення перевірок вивчати та перевіряти первинні документи, які використовуються в бухгалтерському та податковому обліку, інші реєстри, фінансову, статистичну звітність, пов'язані з обчисленням і сплатою податків та зборів, виконанням вимог іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби.

Обов'язки працівників органів державної податкової служби

Посадові особи органів державної податкової служби зобов'язані дотримувати Конституції і законів України, інших нормативних актів, прав та охоронюваних законом інтересів громадян, підприємств, установ, організацій, забезпечувати виконання покладених на органи державної податкової служби функцій та повною мірою використовувати надані їм права. За невиконання або неналежне виконання посадовими особами органів державної податкової служби своїх обов'язків вони притягаються до дисциплінарної, адміністративної, кримінальної та матеріальної відповідальності згідно з чинним законодавством.

Також посадова особа органів державної податкової служби зобов'язані дотримувати комерційної та службової таємниці.

6.3. Службові особи державних податкових інспекцій та їх правовий і соціальний захист

У Законі України «Про державну службу» від 17.11.2011 № 4050-VI (набрав чинності 01.01.2013) застосований новий підхід до класифікації посад, який полягає у:

1) відмові від механізму віднесення посад, не передбачених у Законі «Про державну службу», до посад державних службовців;

2) відмові від віднесення до відповідних категорій вичерпного переліку посад державної служби, як це було у попередньому Законі України «Про державну службу» та відповідних актах Уряду. Натомість таке віднесення відбуватиметься щоразу під час формування штатного розпису кожного органу державної влади відповідно до встановлених у законі принципів поділу посад на групи і підгрупи. До таких принципів належать характер та обсяг посадових обов'язків, зокрема виконання керівних функцій, та масштаб юрисдикції органу державної влади, у якому працює посадова особа (вся територія України, один

або кілька районів тощо). Це дозволить встановити логічну і прозору систему оплати праці, виходячи з принципу однакової оплати за однакоvu працю та подолати несправедливі міжпосадові, міжвідомчі та міжрегіональні розбіжності в оплаті праці державних службовців.

Проблемними є питання:

1) можливого пониження статусу окремих посад. Для врегулювання цього питання передбачається у положенні про порядок присвоєння рангів передбачити присвоєння відповідним категоріям працівників рангів, які відповідатимуть раніше присвоєним їм рангам.

2) потенційної можливості віднесення окремих посад не до державної служби, а до посад, які виконують функції з обслуговування. Для врегулювання цього питання пропонується нормативними актами передбачити збереження умов праці та соціального захисту відповідним категоріям працівників, які на момент набрання чинності вищезгаданого Закону працюватимуть на вказаних посадах. У цілому, передбачається, що всі державні службовці отримають вищі ранги, ніж мають на сьогодні. З набранням чинності Закону керівники апаратів або керівники державних органів кожному державному службовцю присвоять ранг у межах нової класифікації посад з урахуванням раніше присвоєного рангу у порядку, який буде розроблено Нацдержслужбою України.

Що стосується професійної компетентності посади державної служби, то у новому Законі України «Про державну службу» застосовано компетентнісний підхід до оцінювання здатності державних службовців виконувати посадові обов'язки, визначені у посадовій інструкції. На законодавчому рівні закріплено нові поняття (терміни): **профіль професійної компетентності посади державної служби** (комплексна характеристика посади державної служби, що містить визначення змісту виконуваної за посадою роботи та перелік спеціальних знань, умінь і навичок, необхідних державному службовцю для виконання посадових обов'язків) та **рівень професійної компетентності особи** (характеристика особи, що визначається її освітньо-кваліфікаційним рівнем, досвідом роботи та рівнем володіння спеціальними знаннями, уміннями та навичками).

Профіль професійної компетентності розширює критерії, встановлені до посади кваліфікаційними вимогами, беручи до уваги не лише освітній та освітньо-кваліфікаційний рівень і стаж, а й досвід роботи, володіння спеціальними знаннями, уміннями і навичками, необхідними для ефективного виконання посадових обов'язків.

Зазначені характеристики є інструментом для використання у різних сферах управління людськими ресурсами, включаючи набір та

просування по службі та планування людських ресурсів, професійне навчання та підвищення кваліфікації, планування кар'єри та її розвиток, оцінку результатів діяльності. Насамперед, профілі компетентності стануть основою професійного розвитку державних службовців: від визначення особистих потреб у навчанні до вдосконалення навчальних програм і підходів до підвищення кваліфікації системи загалом.

Керівник державної служби кожного державного органу має затвердити профілі професійної компетентності II-V груп посад державної служби відповідно до штатного розпису. Згідно з Законом змінюватися встановлені у профілях вимоги можуть не частіше ніж раз на рік.

Відповідно до статті 343 Податкового кодексу України, посадовим особам органів державної податкової служби присвоюються спеціальні звання: головний державний радник податкової служби, державний радник податкової служби I рангу, державний радник податкової служби II рангу, державний радник податкової служби III рангу, радник податкової служби I рангу, радник податкової служби II рангу, радник податкової служби III рангу, інспектор податкової служби I рангу, інспектор податкової служби II рангу, інспектор податкової служби III рангу.

6.4. Податкова робота та її характеристика

Податкова робота – це діяльність держави, її органів, платників податків у процесі правового регламентування, нарахування, сплати та зарахування податків і податкових платежів, а також контролю за своєчасністю та повнотою їх надходження до бюджету.

Суб'єктами податкової роботи в Україні є:

1) Верховна Рада України – приймає закони загальної та спеціальної дії в сфері оподаткування;

2) органи виконавчої влади (Кабінет Міністрів України, Міністерство доходів і зборів, Державна казначейська служба), що забезпечують дію механізмів справляння податків і податкових платежів;

3) органи податкової служби – здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, розробляють нормативно-правову базу дії законів про оподаткування, здійснюють облік платників і податкових надходжень, здійснюють нарахування та стягнення окремих податків, проводять роз'яснення податкового законодавства, притягують до відповідальності його порушників;

4) платники податків – нараховують і сплачують податки та податкові платежі, подають податкову звітність, несуть відповідальність за порушення податкового законодавства.

Податкова робота містить такі основні елементи:

- встановлення правової бази (законодавчої бази та інструктивно-методичного забезпечення);
- нарахування та обчислення податків і податкових платежів, їх облік;
- визначення способів утримання та стягнення податків (з джерела сплати, за платіжним повідомленням, за податковою декларацією);
- розрахунки із бюджетом – визначення форм (авансові платежі, платежі за фактом) і способів (готівкові, безготівкові).

Основою податкової роботи є правове регламентування порядку встановлення і справляння податків і зборів. Функцію прийняття законодавчих актів у податковій сфері здійснюють вищі органи державної влади. Підготовкою законопроектів з питань оподаткування в Україні займаються Кабінет Міністрів України та Державна податкова служба України, приймає закони Верховна Рада України.

6.5. Податкова міліція

У складі органів податкової служби знаходиться податкова міліція, функції і задачі якої дещо відрізняються від функцій і задач інших структурних підрозділів податкової служби. Податкова міліція складається із спеціальних підрозділів по боротьбі з податковими правопорушеннями, які діють у складі державної податкової служби, і здійснює контроль за дотриманням податкового законодавства, виконує оперативно-розшукову, карно-процесуальну і охоронну функції.

Податкова міліція – спеціалізований підрозділ міліції, що входить до складу органів Державної податкової служби України і займається боротьбою з податковими правопорушеннями та є органом досудового розслідування у справах про ухилення від оподаткування та порушення в бюджетній сфері.

Згідно з Указом Президента України від 30 жовтня 1996 року «Питання державних податкових адміністрацій», у складі Державної податкової адміністрації України було утворено **податкову поліцію**, що з лютого 1998 року називається **податковою міліцією**. Податкову міліцію створили на базі підрозділів з боротьби з кримінальним

приховуванням прибутків від оподаткування Міністерства внутрішніх справ України та працівників підрозділів податкових розслідувань.

До складу податкової міліції належать: головні управління (управління, відділи, сектори) Державної податкової служби України; управління (відділи, сектори) податкової міліції відповідних державних податкових служб в Автономній Республіці Крим, областях, округах (на два і більше регіони), містах Київ та Севастополь; головні відділи (відділи, сектори) податкової міліції відповідних державних податкових інспекцій у районах, містах (крім міст Київ та Севастополь), районах у містах, міжрайонних, об'єднаних та спеціалізованих державних податкових інспекцій.

Податкову міліцію очолює Перший заступник керівника Державної податкової служби України – начальник податкової міліції.

Завдання податкової міліції наступні:

- запобігання кримінальним та іншим правопорушенням у сфері оподаткування та бюджетній сфері, їх розкриття, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- розшук осіб, які переховуються від слідства та суду за кримінальні та інші правопорушення у сфері оподаткування та бюджетній сфері;
- запобігання і протидія корупції в органах державної податкової служби та виявлення її фактів;
- забезпечення безпеки діяльності працівників органів державної податкової служби, захисту їх від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням службових обов'язків.

Підсумки теми

1. Основними принципами державної податкової служби є принцип одностій податкової політики, принцип незалежності та централізації.

2. В Україні права та обов'язки працівників органів державної податкової служби закріплені в Кодексі професійної етики працівника державної податкової служби, що затверджений наказом Державної податкової адміністрації України № 59 від 07.02.2006 року.

3. Податкова робота являє собою діяльність держави, її органів, платників податків у процесі правового регламентування, нарахування, сплати та зарахування податків і податкових платежів, а також контролю за своєчасністю та повнотою їх надходження до бюджету.

4. Податкова міліція – спеціалізований підрозділ міліції, що входить до складу органів Державної податкової служби України і займається боротьбою з податковими правопорушеннями та є органом

досудового розслідування у справах про ухилення від оподаткування та порушення в бюджетній сфері.

Терміни і поняття для словника

Завдання органів державної податкової служби
Принципи органів державної податкової служби
Функції державної податкової служби
Профіль професійної компетентності державної служби
Рівень професійної компетентності особи
Податкова робота
Суб'єкти податкової роботи
Елементи податкової роботи
Податкова міліція

Завдання для індивідуальної роботи

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Які завдання органів державної податкової служби?
2. Розкрийте принципи та функції державної податкової служби.
3. Охарактеризуйте основні права та обов'язки працівників органів державної податкової служби.
4. Опишіть ознаки та характерні риси службових осіб державних податкових інспекцій.
5. Розкрийте сутність податкової роботи та її елементів.
6. Що таке податкова міліція, які її основні завдання?

Теми рефератів

1. Завдання, принципи та функції державної податкової служби.
2. Сутність та основні складові державної податкової служби.
3. Характеристика службових осіб державних податкових інспекцій.
4. Податкова дисципліна як правова категорія.
5. Податкова міліція, її характерні риси.

Тести

1. Основними принципами державної податкової служби є:
 - а) принципи об'єктивності та незалежності;
 - б) принципи єдності податкової політики, незалежності та централізації;
 - в) принципи здійснення контролю за додержанням податкового законодавства;

- г) принципи прогнозування, аналізу надходження податків, інших платежів та джерел податкових надходжень.
2. Які з перелічених нижче положень є функціями податкової служби?
- а) вносить пропозиції щодо вдосконалення податкового законодавства;
 - б) проводить роз'яснення з питань оподаткування серед платників податків;
 - в) здійснює контроль за дотриманням законодавства про податки;
 - г) подає відповідним фінансовим органам звіт про надходження до бюджетів податків, а також внесків до державних цільових фондів.
3. Належне виконання суб'єктами податкових правовідносин покладених на них законодавством обов'язків є:
- а) одним із завдань працівників органів державної податкової служби держави;
 - б) основною вимогою податкової дисципліни;
 - в) одним із принципів діяльності державної податкової служби;
 - г) однією з функцій державної податкової адміністрації.
4. Від яких факторів залежить ефективність податкової системи:
- а) від чіткої централізації системи податкових органів;
 - б) від рівня організації податкової служби держави;
 - в) від податкової політики країни;
 - г) від раціональності побудови податкової системи.
5. Облік платників податків до бюджету є:
- а) основним елементом податкової роботи;
 - б) однією з функцій податкової міліції;
 - в) завданням податкової політики;
 - г) обов'язком працівників державної податкової служби.
6. Сукупність державних органів, які організують і контролюють надходження податкових і окремих видів неподаткових платежів, – це:
- а) податкова система;
 - б) податкова служба;
 - в) державна податкова адміністрація;
 - г) державна податкова інспекція.
7. Податкова дисципліна – це:
- а) точне, своєчасне і неухильне дотримання встановлених правовими та іншими соціальними нормами правил поведінки у суспільному і державному житті;

- б) виконання встановлених податковим законодавством податкових норм;
 - в) дотримання встановлених податковим законодавством податкових норм;
 - г) точне, своєчасне і неухильне виконання встановлених нормами податкового законодавства обов'язків.
8. Реєстр розрахункових документів про сплату платежів до місцевого бюджету надходить до органів державної податкової служби від:
- а) органів державного казначейства;
 - б) фінансових відділів та управлінь;
 - в) державної податкової інспекції;
 - г) державної податкової адміністрації.
9. Що таке діяльність держави, її органів, платників податків у процесі правового регламентування, нарахування, сплати та зарахування податків і податкових платежів, а також контролю за своєчасністю та повнотою їх надходження до бюджету?
- а) податковий елемент;
 - б) податкова політика;
 - в) процес оподаткування;
 - г) податкова робота.
10. Що є основою податкової роботи?
- а) нарахування та обчислення податків і податкових платежів, їх облік;
 - б) визначення способів утримання та стягнення податків;
 - в) правове регламентування порядку встановлення і справляння податків і зборів;
 - г) контроль за додержанням податкового законодавства.